

Udskriftsdato: 15. december 2025

2015/1 BSF 151 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om indførelse af grænseværdier for indholdet af tungmetaller i husdyrgødning fra landbruget og i afgasset biomasse fra biogasanlæg

Ministerium: Folketinget

Forslag til folketingsbeslutning

om indførelse af grænseværdier for indholdet af tungmetaller i husdyrgødning fra landbruget og i afgasset biomasse fra biogasanlæg

Folketinget pålægger regeringen at sikre, at der stilles de samme grænseværdikrav for tungmetaller til alle former for gødskning (husdyrgødning fra landbruget såvel som afgasset biomasse fra biogasanlæg), som der i dag stilles til industri- og renselanlægsslam i henhold til bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen).

Folketinget pålægger i den forbindelse regeringen at indføre kontrol af husdyrgødning fra landbruget og afgasset biomasse fra biogasanlæg og i den forbindelse tilsikre:

- At der tilrettelægges et måleprogram for indholdet af zink og kobber, så der sikres et fortløbende overblik over niveauerne af disse stoffer i fødevarer, på udbringningsarealer, i dyreliv samt i vandmiljøet.
- At der på grundlag af den opdaterede viden snarest fastlægges generelle regler for, hvor store mængder tungmetaller der må tilføres jord.
- At der indføres en overgangsordning for begrænsning af tungmetaller i landbruget, som tilsikrer, at de berørte landmænd ikke kommer i klemme mellem gamle og nye regler.

Bemærkninger til forslaget

Det kan være svært at forstå, hvilken indflydelse ophobning af tungmetaller i vores landbrugsjord har for den enkelte dansker. Vi kan ikke se det, vi kan ikke smage det i vores fødevarer, og vi kender ikke det fulde omfang af dets indvirkning på vores miljø. Samtidig er brugen af tungmetaller på nuværende tidspunkt bundet uløseligt sammen med vores landbrugsproduktion, idet zink og kobber konsekvent tilsættes i foderet til smågrise i konventionelle svinebrug for at kompensere for den for tidlige fravænnelse fra soen. Det betyder, at der i øjeblikket udspreddes og ophobes store og ukontrollerede mængder tungmetaller i den danske landbrugsjord og natur gennem husdyrgødning fra svineopdræt. Hermed står vi med en udfordrende problemstilling, som forværres, jo længere tid vi udsætter at opstille videnskabeligt baserede grænseværdier for tungmetaller i foder, husdyrgødning og landbrugsjord.

Der stilles heldigvis krav til det maksimale indhold af tungmetaller, der må være i spildevandsslam fra rensningsanlæg, før det udbringes som gødning på landbrugsmarkerne. Men der stilles af uransagelige årsager ikke tilsvarende krav til husdyrgødning, som der udbringes ca. 14 gange så meget af som spildevandsslam. Alternativet mener derfor, at det er indlysende, at kravene til landbruget skal sidestilles med de krav om test og grænseværdier for tungmetaller, som rensningsanlæg og industri er underlagt. Samtidig mener vi, at disse krav skal indføres over en årrække gennem specifikke overgangsordninger, således at landmændene bliver hjulpet til trinvis at reducere forbruget af tungmetaller og således ikke kommer i klemme mellem gamle og nye regler.

Spildevandsslam skal i henhold til bekendtgørelsen om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen) overholde visse grænseværdier for bl.a. zink og kobber. Slambekendtgørelsen indeholder en række bestemmelser, som efter konkret vurdering af kommunerne helt forbyder udbringning af slam i visse områder med for høje værdier af tungmetaller. Men når det kommer til spredning af husdyrgødning og afgasset biomasse fra biogasanlæg, er der ingen grænser for mængden af tungmetaller.

En ny rapport fra Aarhus Universitet ved DCE (»Belysning af kobber- og zinkindholdet i jord«, nr. 159, 2015) viser, at marker, der tilsammen kunne dække størstedelen af Fyn, indeholder et problematisk niveau af tungmetaller. Den store mængde kobber og zink, der tilføres jorden, menes at være sket gennem udbringning af husdyrgødning fra svineindustrien og har medført en betydelig stigning i omfanget af disse tungmetaller i jorden. Det er allerede mange steder et potentielt sundheds- og miljøproblem, der ikke er blevet håndteret.

Med regeringens 16-punktsplan for landbruget vil antallet af dyreenheder i Danmark blive hævet med 21,4 pct. fra 1,4 til 1,7 dyreenhed pr. ha jord. Det betyder også, at tungmetalniveauet øges både i husdyrgødningen og landbrugsjorden. Denne forøgelse af indholdet af kobber og zink gør behovet for lovgivning på området akut. Men allerede på nuværende tidspunkt forurener landbruget jord, fødevarer, natur og vandmiljø og dermed dyr og mennesker med skadelige mængder af tungmetaller. Derfor skal husdyrgødning og afgasset biomasse fra biogasanlæg underlægges de samme regler som spildevandsslam i henhold til bekendtgørelsen om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen).

De danske tilladte grænseværdier for zink i spildevandsslam er fire gange højere end f.eks. den tilsvarende svenske værdi. Med så stor forskel fra land til land er der behov for at revurdere grænseværdier for tungmetaller, så de stemmer overens med den nyeste forskning på området. Der er yderligere behov for at opdatere test af tungmetallophobning i fødevarer, vandmiljø og de plante- og dyrearter i den danske natur, der påvirkes heraf. Den sidste danske måling af tungmetaller i fødevarer er udgivet af DTU i 1984.

Derfor kommer vi ikke uden om: 1) at undersøge aktuelle niveauer af zink og kobber i henholdsvis foder, gylle, landbrugsjord, fødevarer, dyr og i det vand, der udvaskes fra markerne, 2) at fastsætte nye grænseværdier for tungmetaller i vores natur og landbrugsjord og 3) at gøre disse grænseværdier for tungmetaller gældende for det, der udbringes på jorden, herunder først og fremmest spildevandsslam som afgasset biomasse fra biogasanlæg og gylle.

Dokumentation

Kommunerne analyserer systematisk spildevandsslam for bl.a. tungmetallerne zink og kobber, hvori mod husdyrgødning og afgasset biomasse fra biogasanlæg ikke analyseres af nogen myndighed, virksomhed eller andre, på trods af at virkningen for mennesker og natur er den samme som fra spildevandsslam.

Husdyrgødning indeholder i de nyligt publicerede undersøgelser især væsentlig mere zink end spildevandsslam. Der er fundet zinkindhold i gylle, der er næsten dobbelt så højt som det tilladte niveau for spildevandsslam.

Der er fundet zinkindhold i jorden fem steder, der overskrider slambekendtgørelsens grænse for, hvornår der ikke må tilføres mere zink. Der er også fundet kobberindhold i jorden ét sted, der overskrider slambekendtgørelsens grænse for, hvornår der ikke må tilføres mere kobber. Ifølge rapportens forfattere findes der intet fagligt argument for, at det er lovligt at tilføre zink til jorden via gylle, hvis det ikke er lovligt at gøre det med spildevandsslam.

Miljøstyrelsen har gennem en rapport fra DCE fået bekræftet, at størstedelen af den zink og kobber, som den danske husdyrindustri anvender, ophobes i landbrugsjorden. Siden 1998 er de målte middelkoncentrationer i jord, hvor der udbringes husdyrgødning, steget med henholdsvis 23,9 pct. for zink og 18,6 pct. for kobber.

Dansk spildevandsslam, der spredes på jord, skal overholde visse grænseværdier for tungmetaller. Hvert år analyserer kommunerne ca. 800 prøver af slam for at sikre, at det ikke indeholder for meget tungmetal som f.eks. zink. Svinegylle, som der spredes 14 gange så meget af som slam målt i tørstof, analyseres ikke for tungmetaller og skal ikke overholde grænseværdier (80.000 t slam opgjort i tørstof (Miljøstyrelsens tal om spildevandsslam opgjort i tørstof: »Spildevandsslam fra kommunale og private renseanlæg i 2005«) og 1.134.207 t svinegylletørstof (Landbrug & Fødevarer: Videncentret for Landbrug, 2013 (SEGES))).

DCE-undersøgelsen omfatter prøvetagninger på ca. 500 markblokke. I Danmark findes der ca. 360.000 markblokke. Der indgår således i DCE-undersøgelsen blot 0,1 pct. af landets markblokke. 6 af de målte markblokke, eller 1,1 pct., havde et forhøjet indhold af zink eller kobber. Hvis det overføres til hele landbrugsarealet, svarer det til, at godt 4.000 markblokke kunne karakteriseres som værende forurenet i henhold til bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen).

DCE-rapporten viser, at der i 2014 blev fundet fem markblokke, hvor bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen) grænse på 100 mg zink var overskredet. Værdierne lå på følgende niveauer pr. kg tørstof: 123,70 mg, 100,88 mg, 133,30 mg, 117,92 mg og 130,44 mg. For kobber er bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen) grænse på 40 mg pr. kg tørstof. DCE fandt en mark med et indhold på 47,95 mg pr. kg tørstof. Der var altså seks steder i Danmark i 2015, hvor der blev kørt husdyrgødning på marker, hvor det ifølge bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål (slambekendtgørelsen) er ulovligt at tilføre mere henholdsvis zink og kobber.

Miljøstyrelsen oplyser, at spildevandsslam gennemsnitligt indeholder 633 mg zink pr. kg tørstof (seneste opgørelse 2009). Det tilladte indhold i spildevandsslam er 4.000 mg zink pr. kg tørstof. Der findes kun få undersøgelser af husdyrgødnings indhold af f.eks. zink. I DMU-rapporten, »Undersøgelse af miljøfremmede stoffer i gylle« fra 2003 baseret på 17 repræsentative prøver af husdyrgødning fra svin, var det gennemsnitlige indhold af zink over 1.000 mg pr. kg tørstof. I to videnskabelige undersøgelser fra henholdsvis 1995 og 2007 indeholdt husdyrgødningen henholdsvis 752 og 911 mg zink pr. kg tørstof.

I den seneste DCE-rapport analyseres husdyrgødning fra 11 ejendomme. De 11 prøver indeholdt i gennemsnit 2.630 mg zink pr. kg tørstof – altså mere end fire gange så meget som gennemsnittet af indholdet i spildevandsslam. Det højeste indhold af zink blev fundet i husdyrgødning fra en ejendom, der

producerer smågrise. Her var der 7.721 mg zink pr. kg tørstof gylle. Det er næsten dobbelt så meget som det tilladte indhold i spildevandsslam.

Forslag til overgangsordninger

Fra et miljømæssigt perspektiv burde landbrugsjord med for høje niveauer af tungmetaller blive beskyttet mod tilførsel af mere tungmetal fra husdyrgødning. En sådan tilgang vil dog betyde en stor indgriben i den nuværende landbrugsproduktion. Derfor foreslås tre overgangsløsninger:

- 1) Miljøgodkendelsen, der skal foreligge i forbindelse med en udvidelse, ændring eller etablering af et landbrug, skal indeholde en vurdering af tungmetalforholdene i de pågældende spredningsarealer. Dette kan indføres med det samme, mens der udføres en detaljeret kortlægning af alle udsprængningsarealer.
- 2) Der skal indføres kontrol med grænseværdier for tungmetal i foder både fra salgsvirksomheder og landbrug, der selv blander foder.
- 3) I slutningen af overgangsforløbet skal husdyrgødningen testes for tungmetalindhold og må ikke spredes, hvis dette er for højt.

Økonomiske konsekvenser af beslutningsforslaget

Forslaget forventes efter overgangsordningernes indfasning at have økonomiske konsekvenser for eksisterende husdyrbedrifter, som anvender så store mængder zink og kobber som fodertilskud, at det ikke er muligt at overholde de fastlagte grænseværdier. For godkendelsespligtige husdyrbrug vil der ikke være yderligere økonomiske konsekvenser end de, der følger af ønsket om etablering, ændring eller udvidelse. Derudover vil der være omkostninger forbundet med test- og dataindsamling.

Det vil have store både kortsigtede og langsigtede økonomiske, sundhedsmæssige og natur- og miljømæssige konsekvenser, hvis forslaget ikke gennemføres. Det skyldes, at kontinuerlig tilførsel af zink og kobber til jorden vil indebære tab af jordens dyrkningsevne og værdi, og det vil udvikle miljøer, der er økotoksikologiske for både det terrestriske og det akvatiske plante- og dyreliv, og hermed skade biodiversiteten.

Skriftlig fremsættelse

Christian Poll (ALT):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om indførelse af grænseværdier for indholdet af tungmetaller i husdyrgødning fra landbruget og i afgasset biomasse fra biogasanlæg.

(Beslutningsforslag nr. B 151)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.